

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан гуманітарно-педагогічного факультету
_____ І.М. Савицька
“ 4 ” червня 2022 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри
міжнародних відносин і суспільних наук
протокол № 9 від 3 травня 2022 р.
в.о. завідувача кафедри
_____ В.В. Стрілець

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП
«Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
_____ С.О. Білан

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ГЕОПОЛІТИКИ ТА ГЕОСТРАТЕГІЇ

галузь знань 29 „Міжнародні відносини”
спеціальність 291 „Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії”
(шифр і назва спеціальності)
освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Гуманітарно-педагогічний факультет
(назва факультету)

Розробник: кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук Асатуров С.К.

Київ – 2022 р.

Опис навчальної дисципліни

Основи геополітики та геостратегії

(назва)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Галузь знань	_____ 29 „Міжнародні відносини” _____ (шифр і назва)	
Спеціальність	291 „Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії” (шифр і назва)	
Освітньо-кваліфікаційний рівень	_____ бакалавр _____ (бакалавр, спеціаліст, магістр)	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	_____ (назва)	
Форма контролю	Екзамен, залік, диференційований залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2022/23	2022/23
Семестр	_____ 6 _____	_____ 6 _____
Лекційні заняття	_____ 15 _____ год.	_____ год.
Практичні, семінарські заняття	_____ 15 _____ год.	_____ год.
Лабораторні заняття	_____ год.	_____ год.
Самостійна робота	_____ 90 _____ год.	_____ год.
Індивідуальні завдання	_____ год.	_____ год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	_____ 3 _____ год. _____ 3 _____ год.	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: оволодіння знаннями в галузі теорії геополітики; розширення та поглиблення знань про країни, регіони та про світ загалом; формування стійкого уявлення про закономірності взаємодії геополітичних факторів, державної зовнішньої політики, а також навичок аналізу геостратегії суб'єктів міжнародних відносин, визначення ролі і місця України у сучасному геополітичному просторі. Завдання: розкриття основних геополітичних моделей та ключових категорій у контексті геополітичних процесів кінця 19 - початку 21 століття, знання моделей взаємодії природних та суспільно-політичних факторів, суб'єктів, які визначають зовнішню політику, транснаціональних корпорації та інших суб'єктів сучасних міжнародних відносин, а також у формуванні навичок аналізу основних факторів, що впливають на формування державної геостратегії, визначення їх місця та ролі в геополітичному просторі регіонів та сучасному світі; аналіз геополітичних аспектів становлення України та головних напрямів української геостратегії; формування у студентів вміння аналізувати сучасні міжнародно-політичні реалії постбіполярного світу з огляду на геополітичні теорії, а також особливості геополітичної ситуації, що складається навколо України в сучасних умовах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- основні геополітичні моделі, фундаментальні поняття, терміни та ключові категорії геополітики;
- історію формування та розвитку геополітичних концепцій;
- основні геополітичні концепції та методологію їх розвитку у сучасному світі;
- фактори, що впливають на зростання та ослаблення геополітичної могутності держав та їх об'єднань;
- проблеми та завдання геополітики й геостратегії України на сучасному етапі.

Вміти: - свідомо та компетентно орієнтуватися у складних питаннях сучасного розвитку геополітичних знань;

- визначати та пояснювати залежність геополітичних процесів від просторового становища, економічних та географічних, кліматичних та інших природних факторів;

- аналізувати наслідки інтеграційних та дезінтеграційних процесів у різних регіонах планети;

- логічно та грамотно висловлювати та обґрунтувати свою точку зору на геополітичну проблематику;

- аналізувати композиційні аспекти геополітичного становища України, структуру її геополітичних інтересів;

- виділяти геополітичні аспекти забезпечення національної безпеки України в сучасному світі;

- аналізувати рішення у галузі державного управління на загальнодержавному, територіальному і галузевому рівнях з урахуванням методології геополітики;

- оцінювати і співставляти конкретні геополітичні концепції і доктрини, надавати їм об'єктивну оцінку;

- давати наукову оцінку змінам, що відбуваються в геополітичній структурі світу.

Набуття компетентностей.

Загальні компетентності (ЗК).

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК).

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних (фахових) відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.

СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.

2. Програма навчальної дисципліни

I семестр

Змістовий модуль 1. Теоретичні підвалини геополітики та основні етапи її становлення.

Тема лекційного заняття 1. Геополітика та геостратегія як наукові дисципліни.

Об'єкт та предмет дослідження.

Тема лекційного заняття 2. Становлення та теоретичні засади класичної геополітики.

Тема лекційного заняття 3. Німецька геополітична школа.

Тема лекційного заняття 4. Геополітичні концепції євразійства. Неоевразійство та сучасна геостратегія Росії.

Тема лекційного заняття 5. Геополітичні концепції атлантизму та неоатлантизму. Європа в концепціях атлантизму та неоатлантизму.

Змістовний модуль 2. Формування нової геополітичної моделі світу. Україна в системі геополітичних досліджень.

Тема лекційного заняття 1. Геополітичні моделі світового порядку.

Тема лекційного заняття 2. Україна в геополітичній стратегії держав світу.

Тема лекційного заняття 3. Геостратегія та національна безпека України.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	
	денна форма	Заочна форма

	усьог го	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д	с.р .		л	п	ла б	ін д	с.р .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні підвалини геополітики та основні етапи її становлення												
Тема 1.Геополітика та геостратегія як наукові дисципліни. Об'єкт та предмет дослідження.	15	2	2			11						
Тема 2. Становлення та теоретичні засади класичної геополітики.	15	2	2			11						
Тема 3. Німецька геополітична школа.	15	2	2			11						
Тема 4. Геополітичні концепції євразійства. Неоєвразійство та сучасна геостратегія Росії.	15	2	2			11						
Тема 5. Геополітичні концепції атлантизму та неоатлантизму. Європа в концепціях атлантизму та неоатлантизму.	15	2	2			11						
Разом за змістовим модулем 1	75	10	10			55						

Змістовий модуль 2. Формування нової геополітичної моделі світу. Україна в системі геополітичних досліджень.												
Тема 1. Геополітичні моделі світового порядку.	15	2	2			11						
Тема 2. Україна в геополітичній стратегії держав світу.	14	1	1			12						
Тема 3. Геостратегія та національна безпека України.	16	2	2			12						
Разом за змістовим модулем 2	45	5	5			35						
Усього годин	120	15	15			90						

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Геополітика та геостратегія як наукові дисципліни. Об'єкт та предмет дослідження.	2
2	Становлення та теоретичні засади класичної геополітики.	2
3	Німецька геополітична школа.	2
4	Геополітичні концепції євразійства. Неоєвразійство та сучасна геостратегія Росії.	2
5	Геополітичні концепції атлантизму та неоатлантизму. Європа в концепціях атлантизму та неоатлантизму.	2
6	Геополітичні моделі світового порядку.	2
7	Україна в геополітичній стратегії держав світу.	1
8	Геостратегія та національна безпека України.	2
	Разом	15

6. Самостійна робота під керівництвом НПП

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Проблема формування геостратегії держави.	11
2	Нормативно-доктринальні та оціночно-концептуальні геополітичні концепції	11
3	Теорія «континентального блоку» К.Хаусхофера.	11
4	Місце Європи у геополітичних концепціях неоевразійства.	11
5	Європейська геополітична школа: етапи становлення та перспективи розвитку.	11
6	Мондіалізм у системі геополітичного знання.	11
7	Українська геополітична школа: етапи становлення та перспективи розвитку.	12
8	Україна в геостратегії об'єднаної Європи.	12
	Разом	90

7. Методи навчання

В процесі навчання використовуються словесні методи: лекція, лекція-дискусія; наочні: демонстрація матеріалу за допомоги мультимедіа засобів; практичні: реферати з історії міжнародних відносин. Крім того, важливу роль відіграють творчі, проблемно-пошукові методи, пов'язані із постановкою наукової гіпотези, розгляд якої має знайти відображення в навчальній діяльності студентів. Основними формами навчання є лекції, семінарські завдання, самостійна робота студентів.

8. Форми контролю

Екзамен, диференційований залік.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль				Рейтинг з навчальної роботи $R_{НР}$	Рейтинг з додаткової роботи $R_{ДР}$	Рейтинг штрафний $R_{ШТР}$	Підсумкова атестація (екзамен чи залік)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4					
0-100	0-100	0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100

Примітки. 1. Відповідно до „Положення про кредитно-модульну систему навчання в НУБіП України”, затвердженого ректором університету 03.04.2009 р., рейтинг студента з навчальної роботи $R_{НР}$ стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} \cdot K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ} \cdot K^{(n)}_{ЗМ})}{K_{ДИС}} + R_{ДР} - R_{ШТР},$$

де $R^{(1)}_{ЗМ}, \dots, R^{(n)}_{ЗМ}$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K^{(1)}_{ЗМ}, \dots, K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{ДИС} = K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

$R_{ДР}$ – рейтинг з додаткової роботи;

$R_{ШТР}$ – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K^{(1)}_{ЗМ} = \dots = K^{(n)}_{ЗМ}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ})}{n} + R_{ДР} - R_{ШТР}.$$

Рейтинг з додаткової роботи $R_{ДР}$ додається до $R_{НР}$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{ШТР}$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R_{НР}$. Він визначається лектором і вводить рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

2. Згідно із зазначеним Положенням **підготовка і захист курсового проекту (роботи)** оцінюється за 100 бальною шкалою і далі переводиться в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література

- Геополітика: Підручник / А. І. Кудряченко, Ф. М. Рудич, В. О. Храмов. — К.: МАУП, 2004. — 296 с.*
- Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. — Л.: ЛНУ, 2003. — 111 с.*
- Мадіссон В. В., Шахов В. Л. Сучасна українська геополітика: Навч. посіб. — К.: Либідь, 2003. — 176 с.*
- Політична географія і геополітика: Навч. посіб. / Б. П. Яценко та ін. — К.: Либідь, 2007. — 256 с.*
- Добровольський О. В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинської Америки та інтереси України. — К.: Університетське вид-во “Пульсари”, 2006. — 128 с.*
- Валевський О. Л., Гончар М. М. Структура геополітичних інтересів України. — К.: НІСД, 1995. — 99 с.*
- Василенко С. Д. Україна: Геополітичні виміри в загальноєвропейському процесі. — О.: ОДМА, 2000. — 208 с.*
- Дністрянський М. С. Геополітика : Навчальний посібник / М. С. Дністрянський. — Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. — 436 С.*
- Гальчинський А. С. Україна на перехресті геополітичних інтересів / А.С. Гальчинський. — К.: Знання України, 2002. — 180 с.*
- Геополітика: енциклопедія: / за ред. Є.М. Суліми ; редкол.: Є.М. Суліма (голова), М.А. Шепелєв (заст. голови), В.В. Кривошеїн та ін. — К.: Знання України, 2013. — 920 с.*
- Дорошко М.С., Шпакова Н.В. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2011.*
- Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія [Текст]: підручник / А. Г. Гольцов. — К.: Центр учб. л-ри, 2012. — 416 с.*

Яценко Б.П., Стафійчук В.І., Брайчевський Ю.С. Політична географія і геополітика: Навч. посіб. – К.: Либідь, 2007.

Парахонський Б. Місце та роль України у сучасному геополітичному просторі / Б. Парахонський [Електронний ресурс]. Режим доступу. - [www.kgi.edu.ua /cisssua /files / art place_ukr.doc](http://www.kgi.edu.ua/cisssua/files/art_place_ukr.doc). – 10 с.

Політична географія та геополітика: Навч. посібник для студентів географічних спеціальностей ВНЗ / За ред. С.В. Головка. – К.: Либідь, 2007. – 255 с.

14. Інформаційні ресурси

1. <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2954>

2.

<https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-242>

3. <https://www.uu.nl/en/research/history-of-international-relations>

4. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0305829808097648?journalCode=mila>